

Vladimir
Kocjančič

En dan Denisa Ivanoviča

(Scenarij za mikrofonsko in glasovno igrano delo)

Radijska igra je tudi v Sodobnosti dokaj redek gost, čeprav si ta mlada literarna zvrst nezadržno utira pot in ima tudi v naših, slovenskih razmerah zavidanja vreden krog poslušalstva, hkrati pa je radijska igra tista literarna možnost, ki razmeroma zlahka prestopa nacionalne in državne meje. Takšno »srečno« usodo je doživela tudi pričujoča igra Vladimirja Kocjančiča. Najprej je prejela nagrado za besedilo na inter-

nem natečaju RTV Ljubljana, letos spomladi nagrado za režijo (Aleš Jan), za posnetek (Jure Culiberg) in glavno moško vlogo (Kristjan Muck) na jugoslovanskem Tednu radia na Ohridu, konec septembra pa veliko Nagrado RAI na jubilejnim, tridesetem mednarodnem tekmovanju Prix Italija v Milanu, ki je največje in najuglednejše radijsko tekmovanje v svetu.

Ur.

GLASOVI:
DENISOV GLAS
SOSEDOV GLAS
PRIJATELJEV GLAS
MOŠKI GLAS
DRUGI MOŠKI GLAS
KADROVSKEGA GLAS
TAJNIČIN GLAS
UREDNIKOV GLAS
ŽENSKI (MATILDIN) GLAS
NATAKARJEV GLAS

JUTRO

Mrakoben začetek jutra. Prebujanje šumov, ki jim daje jutranja tema neprijazen, grozljiv, napadalen ton. Nekje blizu za blokom iz daljave v daljavo avtobus. Tišina. Neki osebni avtomobil pelje pokašljujoče mimo. Na drugi strani ceste lovi mikrofonsko opotekave korake. Razglašeno požvižgavanje zljajnanega hita. Avto pelje mimo. Potem spet avto. Prebudili so se,

vedno več jih je. Njihov hrup iz različnih ulic, iz različne oddaljenosti predmestja napoveduje prebujanje jutra.

Mikrofon se približa bloku. Vhodna vrata tresknejo s svojim kovinsko steklenim glasom. Koraki po zunanjih stopnicah in asfaltu. Sem in tja loputanje avtomobilskih vrat. Avtomobili neradi vžigajo. Vmes trdi jutranji koraki prebujencev. Sem in tja jih pospremi opotekavi koraki izgubljenega. Požvižgavanje. Samo vase. Zapiranje avtomobilskih vrat. Vžiganje, ki ne uspeva. Hrupnost. Avtomobili speljujejo. Vrata še vedno treskajo.

Mikrofon se začenja umikati v višino. Šumi se počasi oddaljujejo. Nekje v bližini pelje vlak. Počasi, enakomerno, turobno. Mikrofon se ustavi precej visoko, skorajda na vrhu bloka. Potem se skozi neko priprto okno vtihotapi v sobo. Zunanji šumi zdaj odmevajo v pridruženosti zaprtega prostora. Mikrofon začne krožiti po sobi. Ujame staro stensko uro, ki neusmiljeno tik-taka v tišino, spremljano z akordi zunanjega prebujanja.

Potem ujame mikrofon počasno, umirjeno dihanje spečega. Zapisuje si ga, potem se odmakne do ure in potem spet posluša skozi okno. Hrup, čeprav zdaj z višine nekoliko oddaljen, je še nekoliko porasel. Nekje v bližini, stanovanje, dve naprej se skozi stene oglasi

dojenčkov jok.

Neustavljivo, nepotolažljivo. Enakomerno, zahtevno. Od spodaj nekod, iz drugega stanovanja je mogoče registrirati nejasno moško govorjenje jutranjih poročil. Mikrofon se spet docela vrne v sobo. Spet prisluhne enakomernemu spancu. Nekateri zunanji šumi so se močno oddaljili, skoraj potihnili so. Radia ni več slišati in dojenčkov jok je močno oddaljen. Mikrofon se skorajda privadi tišini.

Tedaj se mu vsili

budilka.

Predirljiva, grozeča. Enakomeren vihar. Roka spečega šine, močan udarec sune budilko z nočne omarice, mikrofon ujame njen boleči padec, njen rezki krik. Potem je slišati jezno pretegovanje, lesena postelja škripa, neka noga išče copate, ki potem oddrsajo proti vratom. Vrata cvileče naznanijo svoje prebujanje, pridruži se jim nagli skok lučnega stikala.

Iz tuša se vsuje voda. Mikrofon zasliši vzdih moškega, ki ga je obilil po ceveh pretočeni mraz. Potem se diskretno umakne v predsobo. Zasliši zaklepanje vrat nekje na hodniku, pa nagle ženske pete, ki za hip obstanejo in se za trenutek tleskajoče oddaljijo navzdol po stopnicah.

Mikrofon spet vstopi v sobo. Samo staro stensko uro je slišati v njeni enakomerni, uničujoči glasbi časa. Mikrofon dojema njen smisel in se ji umakne do okna, zdaj pa se mu zdi, ko da sliši tisti zljajnani hit prav nekje blizu, ko da bi se bil dvignil od izgubljenega in plava v zraku. Skozi steno potem zakriči brivski aparat. Najprej nerad, dvakrat, trikrat zastane, ko da bi želel odpeti hitu, ki ga mikrofon lovi pri oknu, potem zapoje enakomeren električni spev, disonančno simfonijo, ki odstrani iz slušnega polja zljajnani hit.

Mikrofon se umika tej glasbi do ure. Aparat ne odneha, stenska ura mu začne kot metronom meriti ritem. Aparat se naveliča, vrata nekajkrat jezno

napadejo podboje, omara se škripajoč prebudi. Čevlji priganjajo s hitrimi tleski, ključ v vratih se zavrti. Vrata treščijo jutranji pozdrav, mikrofon se jim komaj umakne na hodnik, ključ zopet zaškrta, mikrofon ujame nedaleč stran še eno škrtanje ključa. Mikrofon se umika pred obema do vrat dvigala, v betonskem odmevanju se približujejo štirje čevlji z dveh različnih strani. Mikrofon se nima več kam umakniti. Stisnjen k tlom, ob vratih dvigala, ujame zvok čevljev, ki se ustavijo.

SOSEDOV GLAS *je živahen, klepetav:*

... ojutro!

DENISOVA *namrgodenost se komajda oglasi:*

Mmm.

Nekje spodaj se je vklopilo dvigalo.

SOSEDOV GLAS *postaja v svoji živahnosti zvedav, skoraj vsiljiv. Mudi se mu zlepljati besede:*

Ste čutili? Ste, a ne! Je pa rukalo! Jej, jej, jej, ne vem, koliko časa še? Čudno, a ne?

DENISOV GLAS *se oblikuje v vprašaj, iz vljudnosti, ne, ker bi ga zanimalo:*
Mmmm?

SOSEDOV GLAS *je presenečeno vesel:*

Jaz pravim, da je bilo ob pol treh. Pol treh in petindvajset sekund, žena pa, da je bilo ob dveh. Ampak ona ima slabo uro, veste, kar naprej ji zaostaja. Ji pravim, naj si kupi novo, tako... kako se že reče... elektronsko... ali kaj takega, pa pravi, ane, saj veste, zame, ljubi, pravi, zame je že dobro, pravi, ane. Ja, ja, ob pol treh in petindvajset sekund je bilo. Tako je rukalo, da mi je vaza padla z mize. Kristal, vam rečem, pravi poljski kristal, ane. Ja, tako je rukalo. A da niste čutili?

Vrata dvigala se zaloputnejo za prestopom čevljev, ki stopijo na kovino, mikrofon se vtihotapi.

DENISOVEGA GLASU *stvar ne zanima:*

Nnnn.

SOSEDOV GLAS *postaja ob toliki brezbržnosti zaskrbljen:*

Jej, jej, saj bo po vas, če ne čutite!

Dvigalo ropotaje vozi navzdol.

SOSEDOV GLAS *se noče ustaviti:*

Midva z ženo, ane, imava pa tako rahlo spanje. Vedno vse slišiva. Je treba biti vedno pripravljen, so rekli zadnjič, midva, ane, z ženo, imava vedno vse na nočni omarici. Dokumente, aveste, osebno, passport, pa zdravstveno. Pa v nahrbtniku v omari tudi vso obleko, asevede, pa deke za prvo silo. Veste, narava je proti človeku, zapomnite si, dragi tovariš, narava je vedno bolj proti človeku.

SOSEDOV GLAS *čaka Denisovega, ta pa se ne odzove. Potem se sosedov glas spet zaleti:*

Vi pa nič? Jej, jej! Človek božji, saj bo po vas! Vedno je treba imeti vse pripravljeno. Če hočete, bi midva enkrat prišla k vam, pa bi vam pripravila, kar je treba, ane, hočem reči, pomagala bi vam pripraviti te stvari. Bi kar prišla, recimo, jutri, a? Narava je proti človeku, vam rečem, človek božji, pa se ne da nič naredit, edino proti temu se ne da nič naredit . . .

Vrata dvigala se odpro, čevlji sprostijo svojo pot po teracistih stopnicah . . .

SOSEDOV GLAS *se ne ustavi niti za hip:*

. . . pa je treba bit pripravljen na vse, ane? No, seveda, lahko prideva k vam tudi že danes. Tako sami ste vedno, ubogi človek, veste, sva opazila.

DENISOV GLAS *začuti, da mora rešiti Denisa. Nerodno mu je:*

Nn — nne. Bom. Bom že sam. Hvala.

Denisovi koraki se hočejo oddaljiti.

SOSEDOV GLAS *nekoliko zaostane:*

Se bova že oglasila. Treba je skrbeti za varnost sostanovalcev, so nama rekli. Vas peljem v službo?

DENISOV GLAS *začuti, da je Denis postal školjka. Mrzlo, odbijajoče ga brani:*

Ne, hvala. Hvala lepa.

Vrata sosedovega avtomobila se zapro. Motor se vžge. Natančno kot ura. Lepo, enakomerno poje. Mikrofon pa se pridruži Denisu, zato se ob topotu njegovih čevljev oddaljuje od motorja. V ozadju spelje sosedov avto. V tišini, ko so zastali Denisovi čevlji, začuti mikrofon zvok zljajnanega hita, ki si ga požvižgava izgubljeni, in njegove opotekajoče korake, ki se ne morejo odločiti ne za krožnico in ne za elipso.

DENISOV GLAS *začuti simpatijo do izgubljenega; ko se izgovori, oblikuje rahel nasmešek na ustnicah:*

. . . ber dan!

Žvižg izgubljenega zastane sredi zaljubljenega zguljenega hita. Potem ustnice, gugajoče se proti mikrofonu in proč od njega z veliko težavo oblikujejo verjetno že tisočkrat povedani refren:

Dan je noč . . . in noč je dan . . .
 jaz pa sem sam, ti si pa sam . . .
 am bam
 ti si pa sam
 am bam
 pa jaz sem sam . . . ko je noč dan . . .

Opotekajoči koraki odnesejo glas, potem pa se s strašnim naporom ogласi prvi takt zguljene žvižgajoče melodije. Z druge strani je slišati prihajanje avtobusa na postajo. Hiteči, tekajoči koraki z vseh strani. Tudi Denisovi

koraki se pospešijo. Cviljenje. Zavore so ustavile avtobus. Vrata z nevarno nabreklostjo zračnega tlaka odpro njegovo žrelo. Rahlo prerivanje, mrmranje. Mikrofon se vtihotapi v gnečo. Tik mimo skrinjice se rine in sliši žvenket žetonov vanjo in sliši ročico skrinjice, s katero voznik mehanično odpira njeno brezno. Potem zračni tlak potisne vrata skupaj, sklopka se cvileče sprosti, hrupno se zarine avtobus v cesto pred seboj. Mikrofon se med hrupom vožnje in sorazmerno tihim mrmranjem gneče preriva za Denisom. Prestavna ročica avtobusa se umakne na nižji položaj, motor uporno zahrumi, zavore ga tolažijo s svojim cviljenjem. Zračni tlak zadovoljno zabrunđa, ko pride na vrsto, da odpre vrata. Koraki znova vstopajo, mikrofon bolj od daleč lovi nova mrmranja, ki se prepletajo.

PRIJATELJEV GLAS se nenadoma močno razveseli Denisovega obraza:

Glej ga, glej!

DENISOV GLAS je presenečen, pa hladno presenečen, ne more zakriti odvečnosti tega srečanja:

Glej ga, glej!

PRIJATELJEV GLAS vabi:

Sm dol se sprau, sej je še prostor.

DENISOV GLAS je zamišljen, ni pripravljen na pogovor:

Ja, ja, hvala.

PRIJATELJEV GLAS tipa, hoče telovaditi z besedami, pa ne ve, kako bi se sprostil:

Koko kej?

DENISOV GLAS je avtomatičen:

Kar.

Zračni tlak zapre vrata. Prestavna ročica zaškripa, prva otožno basira, potem se oglasi bariton druge prestave.

PRIJATELJEV GLAS, kar nadaljuje:

Dobr. A v službo?

DENISOV GLAS ujame trenutek, ko avtobusni motor zapoje crescendo:

Ja.

PRIJATELJEV GLAS je potreboval to priložnost:

Jest sm pa na svojem. Grem lihkr po merčota. Mam kšefta še pa še.

DENISOV GLAS se dela, da občuduje:

No vidiš.

PRIJATELJEV GLAS postaja malce vzvišeno zvedav:

Pa s še kr tm?

DENISOV GLAS sluti, da se ne bo več mogel izmikati:

Ja, kaj pa češ!?

PRIJATELJEV GLAS začuti določeno pripravljenost Denisovega glasu:

Pa ti dobr plačajo?

DENISOV GLAS mirno ugotavlja:

Tovarna je tovarna.

PRIJATELJEV GLAS *se mora pobahati:*

Ja, douh se nisva vidla. Res douh, en par let, se mi zdi. Jest sm pa medtem odpru. Na svoje. To je čist drgač.

DENISOV GLAS *hoče s potolažitvijo pogovor končati:*

Ja, seveda. Seveda. Ampak ne more vsak. Na svoje.

PRIJATELJEV GLAS *je najbrž ujel pravi trenutek:*

Je raun prou, d sva se vidla. Sm že en parkat pomislu nate. Pa kva, k sploh ne vem, kje žviš. Če se prou spomnm, s biu tiskrt ključavnčar, a ne?

DENISOV GLAS *nima rad spominov:*

Mhm.

PRIJATELJEV GLAS *postane spodbuden:*

No, vidš, pa smo rekl takratn prjatli, sej se spomnš, k smo mel skp tiste vaje, smo rekl, de b zdej naredl en tak koncert, a ne. No, pa smo prou nate pomisl. Ravn enga tacga b še rabil. Greš h men za nekej časa, a ne, pol greš pa kr na svoje.

Avtobusu se upre. Divji šok zavor potegne korake proč od mikrofona. Nekdo zakolne, drugi psuje. Cviljenje zavor je pospešeno, avtobus se ustavi. Zračni tlak sune vrata narazen. Mikrofon na daljavo ujame korake, ki vstopajo v avtobus, zadihanost, ki jo nekdo prinese v avtobus, spodbudi tišino jutranje utrujenosti.

DENISOV GLAS *ne zmore takoj pravih besedi, potem zavrne živahnost prijateljevega glasu:*

Si že izračunal, koliko bi ti vrglo, a? Kot tistikrat, ko smo bili še va-jenci! Bog, pa brada, pa te stvari.

PRIJATELJEV GLAS *gre odločno v napad:*

U redu, matr, kok t pa dajo u tisti tvoj tovarn, a? Pr men b dubu na mesec tok, k tm u pou leta. Najmn! Mamo dela še pa še. En drugmu rihtamo posu, pa mamu vsi dost.

DENISOV GLAS *je malce nejeveren, malce sarkastičen:*

Kakšna dobrotla!

Avtobus spelje, vrata cmoknejo, prestave se poigravajo.

PRIJATELJEV GLAS *raste s prestavami v poslovni prepričljivosti:*

Ja, sej morš! Koko pa mislš, d delajo drugi? Sam kuj crkneš. Morš met enga, k ti pumaga, a ne? To se kr en mal zmenš. Prpele avto h teb, pa ga mal pupravš, pa puveš, da mu fali še tist, tist pa ti ne delaš, a ne, pa ga pošlš h prjatlu, k zna on to zares ta narbolš. On tud poprav, pa vid, d še neki manka, pa da to puprav ta tret prjatu, k je zlo pocen, pa dobr nardi. Pa tko naprej. Ta zadn pa spet zrihta posu teb, a ne? Važn je fnt moj, d je kvalitetn, pa hitr narjen. Edn s tvoje branže nm pa še fali, ne. Pa smo čist zares misll nate.

DENISOV GLAS *se upre:*

Ne bo nič, fant moj. Rad delam pošteno, pa sam svoje delo.

PRIJATELJEV GLAS *se pokroviteljsko razvije v nasmešek:*

Dej, dej, pušten! Tist, kr ti nardiš, je u resnic naravn dvakrt tok pocen, kokr pol prodate. Kje je tle poštenost? Pa d sam delaš? Jest delam sam, kdr, pa kukr se men lub, ja, jest. Ti delaš pa tok, kokr ti rečejo, pa takrt, k je drugm prou. Brez veze. Prid enkrat tlele gor h Vrčku, tm mamu posebno sobo, kr upraš, pa ti bojo puvedal. Tm se use zmenmo, pol pa mal hazardiramo za dnar, a ne, da ni dougčas. Sej drgač tko nimaš km it.

DENISOV GLAS *začuti, da Denisovo telo drhti od jeze, pa ga noče izdati:*
A ja!

PRIJATELJEV GLAS *ima občutek, da je poslovno uspel:*

Prid no, seuš en mal uklopu u družbo, pa uš vidu, d so sami fejest fantje. Pa se lohk zmenmo. Vsi bomo mel korist, mi od tebe, ti pa od ns.

Zavore spet zapojejo svojo cvilečo melodijo. Denis šine pokonci, mikrofon mu komaj sledi.

DENISOV GLAS *odločno:*

Tukajle pa izstopim.

PRIJATELJEV GLAS, *že nekoliko oddaljen, ampak gotov sam vase v obliki pozdrava:*

Vsak petek smo tm.

Vrata znova hušknejo, Denisove korake zajame ulica. Njen hrup. Množica korakov, hitečih v vse strani. Množica avtomobilov. Neki avto se je z vsem ponosom svojega hrupa izognil trčenju. Mikrofon v tem topotu, v tem hrupu izgubi Denisa. Avtobus in avtomobili preglasijo iskanje, v daljavi se zasliši žaga, nekje še na čisto klasičen način žagajo drva. Potem prav v bližini zaustavlja tovornjak. Zapornice vhoda v bližnjo tovarno se z značilnim neuglašnim baritonom odpro, tovornjak spelje, slišati je posamezne klice, najbrž vpijejo šoferju tovornjaka, kam naj zapelje. Potem mikrofon ujame korake, vrvež, delovno vzdušje. Dvorišče ob vhodu se izprazni, mikrofon je izgubil Denisa. Postane v tišini tovarniškega dvorišča.

DOPOLDNE

Med iskanjem Denisa zanese mikrofon v bližino tovarniške hale. Vrata vanjo so očitno priprta, mikrofon zasliši ropot težkih tovarniških strojev. Ropot se mu sprva zazdi kot prijetno, malce hrupnejše, a skoraj metronomsko enakomerno udarjanje basovske spremljave, šele na poti skozi velika železna vrata, ki se škripajoč zapirajo za njim, skorajda oglušiti zaradi vivaceja delujočih avtomatov, ki s svojo srhljivo nasilnostjo docela obvladujejo prostor, si ga prilaščajo in si prilaščajo tudi premikajoče se ali prestopajoče korake, ki jih je komajda, nekako topo čutiti z betonskega tlaka. Mikrofon se skuša privaditi tej težki, utrujajoči, razbijaški enoličnosti. Šele privajenost mu

počasi dovoli zaznavati delo ljudi, ki so se ritmično popolnoma uglasili z delovanjem strojev. Nekje iz ozadja vozi težko dvigalo napadalno proti mikrofonu, mikrofon se umakne, rad bi sredi tega avtomatičnega hrušča ujel glasove življenja nekje za kolosi mehanizma.

Glasovi so že navajeno prilagojeni in podrejeni poeziji strojev. Hrupnejši so, skorajda tuleči, brez izraznosti, mehanični. Pripovedujoči. Njihovo oblikovanje besed postaja racionalno, mehanično, matematično. Glas hoče tekmovati s strojem, tekmovati v glasnosti in brezobličju čustva. Mikrofon se zateče v bližino Denisa. Glasovi so okrog njega postavljeni v nekaki vrsti, čeprav se mikrofonu zdi, da prihajajo iz različnih smeri, ki jih lahko označuje in opredeljuje le kričeča hrupnost.

MOŠKI GLAS, *prihajajoč nekako z leve strani, bi rad zapravljaj čas:*

... smo jih, a?

DRUGI MOŠKI GLAS *se iz naveličanosti začne zanimati:*

A?

MOŠKI GLAS:

Včeri.

DENISOV GLAS *se pridruži iz rutiniranega dolgočasja:*

Na TV?

MOŠKI GLAS:

Naši! Na sindikalnem šraufarje!

DRUGI MOŠKI GLAS:

A ja. Jest pa sam te ve. Al pa Ulimpijo.

MOŠKI GLAS:

Snob.

DRUGI MOŠKI GLAS:

Sindikalen je čist sranje.

MOŠKI GLAS:

Klinc je sranje. Zdaj smo ta pru u občin. Če b mel še Džimija, mater, b se nč ne bal.

DENISOV GLAS *ne pretirava z glasnostjo, mikrofon ga ujame bolj kot*

Denisovo razmišljanje:

Škoda je ja.

DRUGI MOŠKI GLAS *je očitno na desni prav zraven Denisa, ker je ujel njegovo meditacijo:*

Pa tok se je gnou. Čist use je hotu bit u tovarn.

MOŠKI GLAS *je še vedno pri nogometu:*

Cuki pa res ne. Fuzbal pa babe.

DRUGI MOŠKI GLAS:

Džimi, pravm, Džimi se je gnou. Je biu u delavskm svetu, pa predsednik komisije za medsebojna delouna razmerja, pa u delovski kontroli, pa u komisiji za šport pa rekreacijo, pa na terenu je meu eno funkcijo tm pr splošnem ljudskm odpor, pa tak.

DENISOV GLAS *skoraj nehote doda:*

Pa prima šef je bil.

MOŠKI GLAS:

Pa un ga je fejst povalou tm na cebr. Kva čš pol s funkcijam. Ampak za fuzbal ga je res škoda. Bo manku.

DRUGI MOŠKI GLAS:

Me prou ferbec daje, kdo u zdej šef?

MOŠKI GLAS:

Negova baba je tok cvilila tm gor na žalah, fnt, k bjo dru. Snoč smo pa skp lumpal. Ma zdej enga boksarja. Ti, Denis, a ti pa kr nč, al koko?

DENISOV GLAS *se iztrga iz neke zamišljenosti:*

Kaj nč?

MOŠKI GLAS:

Če nč. K si čist sam.

DENISOV GLAS *postane osoren:*

Kaj te briga!

DRUGI MOŠKI GLAS:

Taki še najbl. S čist sam pa s tud najbl svobodn.

MOŠKI GLAS:

Bo figo svobodn zdej, k ga bojo postavl za šefa.

DENISOV GLAS *se čisto naravno upre:*

Cepec.

DRUGI MOŠKI GLAS:

A tko je to. Zato se ni molg nč zvedet. Pa sej uš čist u redu šef. Matr pa sto jurjou boš mu več.

MOŠKI GLAS:

Je že vedu, Denis, za kva je biu skoz tko pridn.

DENISOVEMU GLASU *je nerodno, pa jezen je zmeraj bolj:*

Pazi raje, kaj delaš. Spet ne boš imel norme.

MOŠKI GLAS:

Hu huu, smo pa hitro visoki ratali!

V tem mikrofon ujame nagle ženske korake, ne prav odločne, ko da bi se nečemu izogibali, ko da niso vajeni hoditi po tovarniški hali. Potem vljudno uraden ženski glas: »Denis, bi prišli, prosim malo h kadrovskemu?«

DENISOV GLAS *se ne more čisto dobro opredeliti:*

Ob pavzi.

ŽENSKI GLAS:

Ne, zdajle. Kadrovski ima potem neki seminar. Pa bi rad neke stvari takoj opravil.

DENIS *zavzdihne:*

Ja, saj že grem, no.

Neki gumb se pretakne. Eden od strojev, Denisov, ne ropota več. Za mikrofon je to v ropotu komajda niansa. Potem se mikrofon spusti k tlom in lovi odhajajoče korake po betonu. Ženski koraki naglo odidejo nekam v ozadje, Denisovi se počasi in trdno napotijo v drugo smer. Mikrofon za hip zaostane, pa še ujame glasove obeh moških.

DRUGI MOŠKI GLAS:

To je šlo pa hitr!

MOŠKI GLAS:

Sm t reku!

Za nekaj trenutkov ropotanje strojev povsem preglasi besede, ki so ostale v ozadju. Mikrofon pohiti in spet ujame korake odhajajočih Denisovih nog. Ravno pravi čas smukne skozi škripajoča vrata, ki se zatem precej hrupno zapro.

Vrata so bila pregraja. Za njimi je čisto drugačen svet. Tu ropot nenadno in močno poneha in ko se koraki napotijo naprej po stopnicah in nato po teracastem hodniku, postane že čisto tiho, nikakega šuma ni več slišati, tišina okrog korakov je skorajda oglušujoča. Potem Denisovi prsti zabobnajo po nekih vratih, koraki so se ustavili, čakajo v popolni tišini. Čez trenutek roka odpre vrata, ta ne škripljejo, skoraj neslišno se spet dotaknejo podbojev. Z drugega konca sobe je slišati precej tekoče udarce po pisalnem stroju, a to je lepa, skoraj pridušena melodija.

Prsti pri pisalnem stroju se za hip zadržnejo, zdi se, da niso dokončali takta, prijeten ženski glas se v tem trenutku pavze oglasi zelo vljudno: »Kar naprej, prosim. Šef je prost.« Potem prsti živahno nadaljujejo kdo ve katero dejanje svoje operete, ko da ne bi bili nikoli prekinjeni.

Vrata se spet odpro, a zdaj mikrofon ujame samo pritisk roke na kljuko, vrat se skorajda ne sliši več, mehko se s svojim skajastim zavihkom dotaknejo podbojev.

Tudi skaj v fotelju za pisalno mizo komajda zaškriplje, ko se dvigne kadrovski.

KADROVSKEGA GLAS je vljuden, celo malo priliznjen:

Dober dan, tovariš Denis Ivanovič. Sedite prosim.

Potem mikrofon spet ujame nekaj korakov obeh moških in šum teles, ki sta se sprostili v naslanjačih.

KADROVSKEGA GLAS odnosa do Denisa ni spremenil:

Čestitam vam, tovariš Denis!

DENISOV GLAS je presenečen, a previden:

Ne vem, čemu?

KADROVSKEGA GLAS trepljajoče:

Nikar tako skromno, no. Moram vam iskreno reči, da smo vsi tule zelo ponosni na vas.

DENISOV GLAS logično, samo po sebi umevno:

Naredim, kar pač morem.

KADROVSKEGA GLAS ugotavljajoče z ne čisto jasno izdanimi nameni:

Delo že, delo. Slišim, da ste pridni. Cela skupina, ja. Vi pa še posebno, ampak mislim, to drugo . . .

DENISOV GLAS ne more docela ujeti smisla besed sogovornika:

Drugo . . . ?

KADROVSKEGA GLAS *postane navihano žugajoč, pa vendar pokrovi-
teljski:*

No, no, nikar tako ne skrivajte. Talenti so dandanes redki.

DENISOV GLAS *čisto zares ne ve, kaj bi:*

Hvala, pa res . . .

KADROVSKEGA GLAS *kar vskoči:*

No, upam, da bom uspel prebrati vsaj vašo knjigo.

DENISOV GLAS *zardi:*

Ah, to . . .

KADROVSKEGA GLAS *se navidez opravičuje, ampak že z določeno stra-
tegijo prihodnjega sklopa povedi:*

Veste, danes ima človek presneto malo časa za literaturo. Vsak dan novi akti na mizi. Pa delo, pa potovanja, pa seminarji, kje za družino, saj človek še zase skoraj nima več časa. Literatura pa, no to smo brali včasih, v osnovni šoli, pa tudi še potem, ne rečem. Sem in tja. Cenite Maria Puza?

DENISOV GLAS *se na tihem naredi, ko da ni razumel:*

Prosim?

KADROVSKEGA GLAS *je krepko presenečen:*

Maria Puza. Botra sem bral nazadnje. Leto, dve nazaj, se mi zdi, kaj takega, pa sem si ga zapomnil. Avtorja. Odličen je. Pa saj ste ga gotovo prebrali.

DENISOVEMU GLASU *je nerodno, kakor bi sicer rad bil odločen:*

Nnnn — ne.

KADROVSKEGA GLAS *dobi polno veljavo poznavalca:*

To morate prebrati. To bi morali prebrati, da tako rečem, vsi pisatelji amaterji. Kako ta avtor fabulira, to je neverjetno. Domišljija, možgani, vam rečem. Fant bo dobil Nobelovo nagrado, po moje. Morate prebrati, res morate.

DENISOV GLAS *je negotov, zdaj mu ni že nič več jasno:*

Seveda, ja, seveda . . .

Vrata se odpro. Mikrofon zasliši cingljanje nežnih porcelanastih kavnih skodelic na plehnatem pladnju. Potem se zvok ustavi na mizici, ženski koraki pa spet odplešejo skozi vrata. Tišina kot prej in vanjo teče pogovor.

KADROVSKEGA GLAS *med občasnim srkanjem nadaljuje s strategijo:*

No, ampak za mene, za nas tu, je seveda dosti bolj pomembno, da imamo takega talenta med sabo. Že dolgo pišete, gotovo že dolgo?

DENISOV GLAS *ni pripravljen na posebno zaupljivost:*

Saj veste, kakor se vzame. Včasih se besede kar same oblikujejo, pa jih recimo ne moreš nikomur reči, pa jih zapišeš. Tako nekaj let.

KADROVSKEGA GLAS *je zelo bodrilen:*

Ampak bo pa to vaš prvi tisk, a ne? Oprostite, če se človek posebej ne zanima za literaturo, marsikdaj kaj spregleda . . .

DENISOV GLAS *postaja zaradi negotovosti že malce nejevoljen:*

Ja, seveda. Nič še niso natisnili. Pa saj tudi ne bodo.

KADROVSKEGA GLAS *kar zrase:*

Bodo, bodo, boste videli . . . Jaz . . . Pravzaprav sem vas poklical zaradi nečesa drugega. Pri temle stroju ste že kar nekaj časa, ane?

DENISOV GLAS *se čudi spremenjeni niti pogovora, ampak tu je bolj doma:*
Dvanajst let.

KADROVSKEGA GLAS *zveni ko da bi mu leta prišla pod kožo:*

Dvanajst let . . . mhm. Pa vaša sodelavca?

DENISOV GLAS *nerad govori o drugih:*

Bo tudi nekaj takega, ali pa malo manj. Pa ne dosti.

KADROVSKEGA GLAS *je pohvalen:*

Ja, ja, slišim, dobra delovna skupina ste. Tole zdaj z vašim šefom je bilo prav žalostno, a ne? Mogoče bi bil že čas, da vas vse skupaj malo razbremenimo. Tole . . . vaše delo je vendarle . . . najbrž malo utruja-joče . . . enolično, a ne?

DENISOV GLAS *je zadržan, ker se mu zdi, da je na zaslišanju:*

To je tako samo tretjina dne. Tretjina življenja . . .

KADROVSKEGA GLAS *zaide v meditacijo:*

Kar brez vodje pa tudi ne boste mogli več dolgo, ja. Bolje en slab general ko trije dobri, je rekel Napoleon, ja, ja . . .

DENISOV GLAS *bi rad kam naprej spravil to razmišljanje:*

Kot dva dobra . . .

KADROVSKEGA GLAS *je še vedno zamišljen in mikrofon ne more prav odkriti, ali zares ali je to novi strateški napad:*

Ja, kot trije dobri, ja . . .

Slišati je predah, trenutno tišino, potem mikrofon zabeleži močan vzdih kadrovskega in takoj njegov glas, ki se sprosti v direktnem napadu:

KADROVSKEGA GLAS:

Ja, seveda, nujno bo treba nekaj ukreniti. In moram reči, da se mi zdite vedno bolj pravi človek za to. Ne le v skupini, prepričan sem, da v celi tovarni. Seveda, če bi bili pripravljeni sprejeti.

DENISOV GLAS *je previden, pa vendar ne more skriti rahlega drhtenja:*

To je pa res . . . tako nepričakovano . . . jaz . . . res ne vem, če bom lahko docela nadomestil Džimija.

KADROVSKEGA GLAS *je očitno preslišal drugi del Denisovega stavka:*

Tako nepričakovano pa tudi ni. Saj s temi zadevami ste najbrž vi še bolje seznanjeni kot jaz, glede na določene kroge, v katerih se gibljete . . .

DENISOV GLAS *je spet zmeden:*

Kroge . . . ?

KADROVSKEGA GLAS *vljudno, skorajda učiteljsko nadaljuje:*

Seveda, to je vendar že daljši proces, ki je moral skozi vse različne faze samoupravnega dogovarjanja, sporazumevanja, ugotavljanja možnosti posameznih organizacij združenega dela. Ideja je vredna vse pozornosti, ampak saj veste, stvari se v bazi, v osnovnih organizacijah, da tako

rečem, vedno nekoliko zapletejo, upočasnijo, če naj uporabim ta izraz, saj veste . . .

DENISOV GLAS *se izvije napetemu razmišljanju možganov:*

Zdaj pa res . . . mogoče nisem dosti dobro sledil . . . vendar . . .

KADROVSKEGA GLAS *se je namenil po prejšnji utemeljitvi stvari dokončati:*

No, zdaj so, najbrž to ne bo najbolj ustrezen izraz, ampak do neke mere pritisnili na nas, da je treba te stvari dokončno urediti. Recimo, pogledajte knjigo kot tako, jaz, no jaz sicer nimam kaj dosti časa za branje, ampak na primer, treba je spodbuditi možnost, da ta knjiga pride tudi v roke delavca. Knjige pa so drage in treba je seveda najti neko možnost drugačne oblike komunikacije med bralcem in knjigo. Pa teater, recimo, pa slike, slik ljudje, mislim recimo naši delavci, tudi ne kupujejo kaj dosti, pa te stvari. In tu ste nam, tovariš Denis Ivanovič, nujno potrebni. Kulturna animacija med našimi delavci mora zaživeti in vaše osebno delo, vaše pisanje nam dokazuje, da boste kot aktiven ustvarjalec podobe naše sodobne literature gotovo imeli določen ugled med svojimi sodelavci in ta ugled bo tudi do neke mere zagotovilo vaše aktivnosti, vašega angažmaja za splošno družbeno korist.

DENISOV GLAS *je docela presenečen nad poplavo besed, nevajen takega izražanja, se instiktivno upre:*

Pa saj, oprostite, saj gre tudi pisanje moje knjige v splošno družbeno korist, če bi se seveda izkazalo, da zaradi svoje kvalitete lahko nekaj pomeni. Najbrž bi našli ustrežnejšega človeka, ki je organizacijsko sposobnejši.

KADROVSKEGA GLAS *ostane trden, celo malce napadalen:*

Oprostite, ampak pisanje vaše knjige, na primer, je čisto vaša osebna stvar. Glejte — knjiga izide, gre na police, ostane na policah. Če je nihče ne bere, oprostite, tudi nima na nikogar nikakega vpliva. Ali — če naj vam dopovem s primero: vrednost vašega dela ne more biti v tem, če naj tako rečem, introvertnem dejanju, ampak se lahko izkaže samo v animiranju najširše strukture vaših sodelavcev, da bodo posegali po teh knjigah in seveda tudi po vaši.

DENISOV GLAS *je zlomljen, užaljen:*

Naj odkrito povem: tako daleč, kot vi govorite, sploh nisem mislil. Pisal sem preprosto o tem, kako vidim svet okrog sebe, nisem imel nikaš literar. ali an bicij, mogoče bo to moja zadnja knjiga, se bo seveda sploh izšla. S tem se nisem hotel uveljaviti, se vsiljevati nekam, kjer ni moj prostor. Jaz nisem v nobenem smislu hotel na Parnas.

KADROVSKEGA GLAS *želi očitno dokončati svoj posel, zato postane skorajda tolažeč:*

Ne, saj vam nikamor ne bo treba. Za zdaj ostanete lepo na svojem delovnem mestu, to drugo je, da tako rečem, za zdaj vaša družbena funkcija. Osnovna organizacija in sindikat sta mnenja, da ste vi najprimernejši, podprla, in res ne vidim nikakega razloga, da bi si zapravili

tolikšno zaupanje. Na uho in med nama pa tole: predvideva se profesionalizacija teh struktur, tudi naša organizacija bo prej ali slej šla to pot, vaše dotakratno delo pa bo gotovo olajšalo posel okrog izbire kandidata ob profesionalizaciji. Človek vendar ne more vse življenje stati ob stroju, a ne? Razmislite, tovariš Denis Ivanovič, in na svidenje, veselilo me je, da sva se dobro razumela.

Vrata se odpro, potem druga, pred tem ujame mikrofon nekako podrčtavanje na pisalnem stroju, soliranje ene same tipke, in končno se tudi druga vrata naglo in dokaj odločno zapro. Mikrofon sledi osamljenim Denisovim korakom po teracu, koraki se za hip zaustavijo, slišati je dolg turoben dvojni vzdih kot po dolgem jokanju, potem se koraki, še vedno precej počasi spustijo po stopnicah navzdol.

Vrata v proizvodno halo se odpro, ropotanje strojev napade mikrofon z vseh strani. Vendar sledi Denisovim korakom kljub hrupu do stroja, ujame odločni vklop, začetno aritmiko stroja in kasnejšo enakomerno glasbo.

MOŠKI GLAS se kričeče oglasi od strani:

No?

Nič odgovora. Samo stroji ropotajo.

DRUGI MOŠKI GLAS se oglasi enako kričeče:

No...?

Le stroji ropotajo, ropotajo, ropotajo...

POPOLDNE

Mikrofon pohajkuje po središču mesta. Hrup prometa okrog njega je prav na tisti meji, ko je še čutiti zasičenost z dela vračajočih se avtomobilov, pa se hkrati ceste že nekako praznijo v popoldansko umirjenost. Avtomobili so glasnejši od topota korakov in od mrmranja ljudi, ki hodijo mimo mikrofona. Pogosto je slišati mestne avtobuse, ki zapored, nekateri cvileče, drugi precej na silo, ustavljajo na postaji. V daljavi nekje leti skozi mesto rešilec. Zdi se, ko da bi hrup valovil. Množino korakov opredeljujejo avtobusi, množino avtomobilov semaforji. V enem takih trenutnih premorov ujame mikrofon nervozne, nekako obotavljajoče se korake Denisa Ivanoviča. Koraki se tik pred mikrofonom ustavijo, potem gredo še nekajkrat sem in tja, nato jih docela prekrije avtomobilski hrup. Mikrofon se začne zanimati za Denisovo stisko in ujame, zdaj nagle, korake, potem pa skupaj z Denisom smukne skozi vhodna vrata, ki se s kovinsko steklenim treskom zaprejo za njima. Mesto zunaj je zdaj slišati le še skozi tančico, ko pa se Denis odpravi navzgor po stopnicah, se vrvež skoraj popolnoma umakne iz slušnega polja mikrofona.

Denisovi koraki se namerijo po teracastem hodniku, nekako težki, okorni postanejo, zaustavijo se. Nekje iz daljave je zdaj slišati brnenje sesalnika,

čisto blizu se iz stranišča zasliši voda, ki teče v umivalniku in ropotanje kavnih skodelic in krožnikov. Zvoki so tuji, neprijazni, nekako pridušeni, Denis je skoraj odveč v tej zvočni simfoniji popoldneva. Rešiti se mora moreče situacije, odloči se, potrka. Vrata se zamolklo leseno odzovejo, a oglasi se ne nihče. Denis znova potrka. Potem se njegovi koraki obotavljivo napotijo proč od vrat, nazaj po teracastem hodniku. Za hip postanejo, pa se spet nekajkrat sprožijo. Enakomeren sesalnik in kavne skodelice se ne zmenijo zanj. Zatem se vrata v ozadju odpro, po teracu se poženejo drobne vihrave petke. Za hipec se presenečeno ustavijo, kot bi želele narediti še korak naprej, pa jih je nekaj zadržalo.

TAJNIČIN GLAS se močno zviška in vihravo ustavi na Denisu:

Ste vi trkali?

DENISOV GLAS je za hip v zadregi:

Ja, jaz sem . . .

TAJNIČIN GLAS odpoje še zadnjo uradno intonacijo, čeprav je v njem že slišati, da bi se rad sprostil:

Zal mi je, tovariš, odhajamo. Za danes je končano. Pridite jutri.

Tanke pete naredijo spet dva tri korake naprej.

DENISOV GLAS se skrči, zaradi zadnje priložnosti, ki jo ima, se oglasi nekoliko močneje, kot ima sicer navado:

Oprostite, tovariša urednika ni več tu?

Ženski koraki zastanejo, za trenutek, potem se povrnejo.

TAJNIČIN GLAS je skoraj tik ob Denisu:

Še je tu. Ampak neki sestanek ima ob treh. Zato ne more . . .

DENISOV GLAS je od srca razočaran:

Škoda, rekel mi je, naj pridem ob treh.

Njegovi koraki se prestopijo, najbrž bi najraje odšli.

TAJNIČIN GLAS je zdaj ostal nekoliko zadaj:

Ste vi mogoče tovariš . . . Denis . . .

Zdaj se njegovi koraki skoraj sunkovito ustavijo, skoraj poskočijo nazaj proti tajnici.

DENISOV GLAS postane hlastav, sreča ga nekoliko zatrese, upanje se zbudi:

Ivanovič, da. Denis Ivanovič. Je kaj naročil zame?

TAJNIČIN GLAS je zdaj nekoliko vljudnejši, še vedno uradno vljuden:

Da. Čaka vas.

Njeni in Denisovi koraki se napotijo po hodniku. Denisov glas vmes skorajda zašepeta svoj Hvala lepa, njen vljudni nasmešek na zahvalo registrira mikrofona kot sorazmerno kratek Hm. Potem postane

TAJNIČIN GLAS *tak, kot da bi premeril Denisa od glave do peta:*
Izvolite, prosim. Kar naprej. V tistole sobo.

Tapison ublaži korake obeh, potem njena roka potrka po vratih, jih odpre in

TAJNIČIN GLAS *šarmantno sladko zacvili:*

Prišel je tovariš Denis Ivanovič.

Slišati je odmik stola izpod pisalne mize, potem nekaj zamolklih korakov po tepihu in prijeten

UREDNIKOV BARITON:

Kar naprej, prosim!

Denis vstopi v sobo, glas avtomatično ne pozabi zamrmrati Hvala lepa, potem očitno še tajnici Hvala lepa, a brez njenega odgovora se vrata za njim zaprejo, mikrofona je komajda še utegnil smukniti za Denisom.

UREDNIKOV BARITON *je zelo vljuden, prijazen:*

Sedite, prosim. Kar semle, ja. Saj bova hitro.

Potem se zamolkli koraki spet odpravijo okrog mize in stol zarožlja, ko ga urednik pod seboj potegne v mizo. Tudi Denis si mora premakniti stol. Mikrofona mu sledi, pa se preveč približa oknu, od zunaj je slišati enakomerne lene zvoke popoldanskih zamudnikov. Potem se mikrofona premakne proti mizi, s katere ujame prelaganje nekkih knjig, pa papirjev, pa šuštenje, odpiranje predalov in tlesk, ko se velika mapa ustavi na površini mize pred urednikom.

UREDNIKOV BARITON *želi ostati vljuden, hkrati pa bi rad dokaj hitro odpravil:*

Aha, tole je vaše, ja. En dan Denisa Ivanoviča. Hm. Ja. Naslov. Ni dober naslov. Čuden naslov je.

DENISOV GLAS *se oglasi iz razdalje, malce negotov, ampak čutiti je pri-srčnost in poštenost v njem:*

Mogoče res. Kar tako mi je prišel na misel. Nikoli nisem pomislil na to.

UREDNIKOV GLAS *modruje:*

To bo najbrž treba spremeniti. Pa saj... To je malenkost. Spremenite naslov, spremenite mogoče ime glavnega junaka. Brez škode... Zelo uspešni ste v službi, sem slišal. Dober delavec.

DENISOV GLAS *spet ne ve, kam bi:*

No ja, pravijo. Rad delam za strojem. Zanimiva kombinacija je to. Človek in stroj. Stroj ne more brez človeka. Misлити je treba zanj. No in v takih trenutkih se počutim nekoliko bolj celovitega, mogoče tudi bolj popolnega. Zdi se mi, da me stroj potrebuje. Smešno, ne?

UREDNIKOV BARITON *je očetovski:*

Zelo zanimivo.

BARITON *je pridobil nekaj točk, zresnil se je:*

Ja, pogovoriva se. Hm. Natančno sem prebral. Moja glavna pripomba bi bila... ja... da so eksistencialne variante vašega protagonista

eksemplarično konstruirane brez specialnih možnosti kakršnih koli verističnih asociacij.

DENISOV GLAS *se spremeni v enega tistih, ki jim ni jasno, koliko je dva in dva:*

Prosim?

UREDNIKOV GLAS *se široko odpre:*

Evidentno, ne? Tu so minusi, ja, minusi v tisti avtorski inventivnosti, ki zna absorbirati eksistentno situacijo socstrukture. En gros.

DENISOV GLAS *začuti, da mora braniti Denisa, čeprav mu ni čisto jasno, ali je napaden ali ni:*

Mogoče ja. Veste, pišem tako pač, kakor gledam na svet, ki ga poznam, to je vse. Pišem o ljudeh, s katerimi se družim, o svojem in našem delu, o dnevu, ki je vsakdan, kaj vem, pišem tako, skozi svoje oči. Ne vem, če je vse tako res, kakor pišem. Meni se zdi, da tako živim. Nič drugega.

UREDNIKOV GLAS *zdaj lahko naveže misel:*

To. To pravim. Ta avtorska individualizacija, ta, da se tako izrazim, subjektivna interpretacija, ta subjektivistična distanca od realitete objektivne eksistence de facto alienira tisto kompleksnost situacije, ki bi eventualno mogla razvidno interpretirati našo današnjo stvarnost. To.

DENISOV GLAS *se je spotil tako kot Denis:*

Ne vem, če sem vas prav razumel, ampak jaz sem pravzaprav želel pokazati predvsem posameznika, Denisa, v petih situacijah enega dneva, ne pa te situacije same. Zanimal me je on, ne pa ljudje okrog njega.

UREDNIKOV BARITON *čuti, da mora postati Denisu razumljivejši, postane bolj počasno razločen:*

Analizirate pa interesantne situacije. Recimo tovarno. Ampak vaša subjektivna interpretacija akceptira samo vas, vaš stroj, pa tistega vašega kadrovika. Zakaj torej ta subjektivistična alienacija? Zakaj torej ne bi mogli skozi vaše oči, skozi vaše roke, da tako rečem, enkrat avtentično podoživeti kompleksno situacijo, v kateri živite?

DENISOV GLAS *začuti, da se udirajo tla pod nogami:*

To bi bil potem drugi roman. Ni rečeno, da ga ne bom kdaj napisal.

UREDNIKOV BARITON *je zdaj v polnem zaletu:*

Ali pa interpretirajva tretji del vašega romana. Tisto konstruirano srečanje z urednikom. To je zelo čudno, oprostite, ko da on ne bi znal razbrati, kaj ste vi želeli in ko da vi ne bi razbirali, kaj je govoril on. Tako ne gre. Dialog je en passant, da tako rečem, ne more biti konstruktiven. Jaz bi vam rad, seveda, samo pomagal. To.

DENISOV GLAS *je že nekoliko naveličan, utrujen:*

Preveč filozofije zame, tovariš urednik. Jaz sem to kar preprosto pisal v svojih urah samote. In sem samo mislil, da bo to moje videnje stvari droben kamenček k vsem drugim pogledom. Vsi skupaj pa bodo — s tistimi, ki bodo še napisani — najbrž neka svojevrstna neznanstvena zgodovina našega življenja.

UREDNIKOV GLAS *je za trenutek zbadljiv, pa ne hudoben:*

Visoko cenite svoje delo.

DENISOV GLAS *se je otresel misli, da je literatura nekaj drugega kot on sam:*

Ne, niti najmanj. Pišem, ker . . .

UREDNIKOV BARITON *odločno poseže v besedo:*

Dragi tovariš Denis Ivanovič, zgodovina, če rezoniram po vaše, gre naprej, hočem reči, se razvija, ima bodočnost. Vaš roman pa hoče biti brezizhoden, brezperspektiven, statičen. Celo — če interpretiram četrti del vašega romana — celo srečanje vašega junaka z žensko noče dati, če sem prav razumel, nobene eksistenčne možnosti. Zakaj se torej Denis Ivanovič v romanu izogiba kakršnih koli možnosti, da tako rečem, socializacije. Zakaj ta stalna, hotena alienacija?

DENISOV GLAS *se upre:*

Mislím, da to ni hotena ali . . . enacija.

UREDNIKOV BARITON *je takoj zraven:*

Kaj pa drugega, tovariš Denis Ivanovič, kaj pa drugega. Naj preprosto povem: to je popolna neprilagodljivost vase zaverovanega tipa. Tako.

DENISOV GLAS *je vljudno hladen, stol pod jim je nekoliko zaškripal, očitno je Denis vstal:*

Hvala lepa, tovariš urednik, torej seveda ne morem računati, da bi . . .

UREDNIKOV GLAS *je spet hiter, tokrat tudi precej vljudnejši, kot da bi se boril za nekaj, kar mu je drago:*

Nikakor, dragi tovariš, nikakor. To pa spet ne. Najin dialog morate razumevati predvsem kot konfrontacijo mnenj, kot pot h konstruktivnemu rezultatu. Mislím, da je ekspozicija v redu in da zajema soc-strukturalni prostor z neko specifično afiniteto, ki bi jo kazalo razvijati v tej smeri. Preinterpretirajte vašega junaka v pozitivno smer, naj bo pozitiven element v svojem okolju, naj bo to človek, ki pomaga razreševati brezizhodne situacije, človek, ki se bori za svoja hotenja in jih želi po najboljši vesti tudi uresničiti. Ne miniatüren introvertiran tip, ampak grandiozna osebnost. Ne barčica na oceanu življenja, ampak sam bog Pozejdon. To napišite in mi prinesite ta roman. Ob njem, mislím, se bova bolj konstruktivno pogovarjala.

Vrata se odpro. Mikrofon sliši korake po tapisonu in hkrati vljudni

UREDNIKOV GLAS:

Zelo me je veselilo, tovariš Denis Ivanovič. Nasvidenje.

DENISOV GLAS *je tudi prijetno topel, pa odločen:*

Zbogom, tovariš urednik!

Vrata se za Denisom zapro. Potem mikrofon sliši odločne, trdne, nič razburjene Denisove korake, ki se napotijo po hodniku in spustijo po stopnicah. V zraku ostaja oddaljeno šumenje sesalnika.

Ko Denisovi koraki stopijo skozi izhodna vrata, jih spet zajame nova akustika, enakomeren, ritmičen vrvež prometa ob basovski spremljavi avtobusov. Nekako ksilofonsko se ob stoječem Denisu oglašajo mimobežni koraki.

Nedaleč stran v polnem zaletu zaškripljejo zavore, hip nato zajame ulico sorazmerna tišina. V tej tišini je zdaj slišati negotove, utrujene, tavajoče Denisove korake . . .

VEČER

Turobna akustika večera. Šumi na cesti imajo zdaj nekako drugačen, temnejši zven. Avtomobilski vrvež je živahnejši, avtobusi zdaj utrujeno ropotajo, ljudje nekoliko bolj sproščeno, naglo hitijo drug mimo drugega, sem in tja kdo komu zakliče v slovo, vrata trgovinic ob cesti ropotajoče in vihravo zaklenjajo svoj dan, v daljavi je z nekega stolpa slišati ne preveč glasno, pa enakomerno, metronomsko bitje ure, z druge strani iz ozadja zvok rešilnega avtomobila, nekdo kliče taksi, promet se ustavlja pred semafori. Zaton dneva.

Potem se tudi večerni hrup počasi polega. Mikrofonu se zdi, da so avtomobili postali nekoliko bolj kričeči, čeprav jih je precej manj, avtobusni škergeti ga opozarjajo, da se ceste še niso dokončno umirile. Zdaj spet ujame Denisa, zven njegovih korakov, ki so še vedno nekako utrujeni, počasni, raztreseni, preišljajoči. Mikrofonu se približajo akordi hrupnega večera izza vrat neke gostilnice. Veselo družbo, ki odhaja iz gostilnice, je zdaj slišati dosti bolj razločno, opotekavi koraki in nejasni glasovi vabijo še kam na dolgo, svobodno plovbo. Ob drobencljivih petkah, ki so se pojavile iz tišine, je slišati občudujoč žvižg, potem se zvok petk pospeši, skorajda trči z Denisovimi utrujenimi koraki, slišati je hkratni obojestranski pardon in poudarjeno mrmranje družbe, ko gre Denis mimo.

Potem se vrata v gostilnico odpahnejo in mikrofon zdaj registrira močnejši hrup, tipično gostilniško ozračje, ki duši slišnost zaradi cigaretnega dima in alkoholnih hlapov. Slišati je ne preveč prepričljive klice natakari in natakarkarju, monotono mrmranje, neke pri točilni mizi bi nekdo rad z razglašnim lalalajem in drugačno melodijo preglasil glasbeno skrinjo, v kateri se vrti divja melodija. Nekdo z užitkom trešči na tla pivski vrček, hrup okrog njega postane za trenutek glasnejši, nekaj moških rok odobravajoče zaploska, potem je slišati novo bravuro razletenega stekla.

Denis gre mimo točilne mize, ki jo dojame kot neprestano ropotanje kozarcev v pomivalnem koritu in kot postavljanje pijače na plehnate pladnje, proti ozadju gostilnice, s čimer se počasi izogiba zadušljivemu hrupu prednjega prostora. Močnejše prihaja za njim zvok glasbene skrinje, glasovi segajo k njemu samo še z nekaterimi močnejšimi vzkliki.

Stol zadrša po tleh, zadrša znova, ko Denis sede, slišati je čuden tlesk, ko udarita Denisova komolca na mizo in utrujen, naveličan vzdih, ki se izvije izpod rok, ko sta se popeljali po obrazu. Mikrofon sliši tudi premikanje stolov za sosednjimi mizami, pripravljanje miz, ropotanje vilic in nožev, prestavljanje pepelnikov: očitno je natakarkar v bližini.

DENISOV GLAS je utrujen, skorajda polglasen:

Natakarkar, pivo, prosim. Veliko, točno. Pa kar dve prinesite.

NATAKARJEV GLAS je *nezaupljiv, previden:*

Dve?

DENISOV GLAS *odgovarja avtomatično, medtem ko Denis očitno strmi v mizo:*

Dve, ja!

Stol pri sosednji mizi odločno zadrša, slišati je ženske pete, ki se malce negotovo premaknejo k Denisovi mizi: Iznad korakov se zasliši zvonek, nekoliko glasnejši in malce hrapav

ŽENSKI GLAS:

Pa vejco!

NATAKARJEV GLAS je *malo osoren, namenjen je ženski:*

Nič več, sem rekel.

ŽENSKI GLAS *vztraja:*

Pa vejco, sem rekla. Dve pivi pa vejco!

Mikrofon zasliši še vedno nezainteresirani

DENISOV GLAS, *ki skuša rešiti situacijo:*

Dve pivi pa dva vinjaka. Prosim.

Natakar samo zavzdihne nekaj takega kot No ja in mikrofon sliši odhajati njegove korake. Medtem zadrlesne stol ob Denisovi mizi, bolj kot bi bilo treba. Ženska je sedla.

ŽENSKI HRAPAVI GLAS *ugotavlja, da si je želela družbe:*

Zlt si. A ne, da bova? Dve pivi pa vejco?

DENISOV GLAS *se še ne more čisto odločiti, če mu je družba všeč:*

Je že naročeno.

ŽENSKI GLAS *je prišel do besede:*

Tko je treba, ja. Preklet Fonzl, zadnč je biu prjazn z mano, k je hotu met. Dons pa nč. Dons je pa zadost. Matr!

DENISOV GLAS *je še vedno nezainteresiran:*

Saj je vseeno!

Natakar položi ne preveč prijazno, kozarce na mizo.

ŽENSKI GLAS *kar malo plane:*

Nč ni veen. Sam zato, k misl, d je gospod kle notr.

Natakarjevi koraki odidejo, ne da bi se mož kaj oglasil.

DENISOV GLAS *spozna, da se razgovoru ne bo mogel ogniti:*

Videti je že tako. Na zdravje.

Trk kozarcev, potem pa:

ŽENSKI GLAS:

Živjo! A veš, sm si rekla, enkrat pa morm najt finto, da se t bom približala. Zmeri sediš v temle kot, pa piješ svoj pir, pa s tih, pa gledaš vase. A poslušáš musko?

DENISOV GLAS *se izmotava:*

Ne vem. Ne . . .

ŽENSKI GLAS *postaja prijeten:*

A ti me nis še nkol opazu. P skor usak večer sva si tkole nasprot. Pa da me nis opazu?

DENISOVEMU GLASU *je nerodno:*

No ja, opazil sem . . . vas . . . ampak . . .

ŽENSKI GLAS *je zaupljiv:*

Kr ti mi rec. Jest sm Tilda. Drgač bi morala bit Matilda, pa mi ni nč ušoč. Preveč po smrt diši. Pa mam raj Tilda. Kako pa teb pravjo?

DENISOV GLAS *se počasi sprošča:*

Jaz sem pa Denis.

ŽENSKI GLAS *zafrkljivo:*

A kšnga bl kršanskega imena se pa nis mogu spovnt? A s muzikus.

DENISOV GLAS *ne bi rad razkril Denisa:*

Nisem, ne. Pa saj ni važno, kaj sem. Recva, da nisem nč.

ŽENSKI GLAS *postane še bolj vesel:*

Vidš, to mi paše. Jest sm tud kr Tilda, pa nč družga. Pa pridm klele, pa je. Pa sm med ludmi. Mogoče me bo nocoj kšn rabu.

DENISOV GLAS *se najprej zamisli:*

Rabu . . .

potem se zdrzne:

Jaz prihajam sem kar tako, iz navade. Preden grem spat.

Natakar, še dva pira!

ŽENSKI GLAS *presenečeno:*

Dons ti pa paše!

DENISOV GLAS *potemni:*

Ja, dons mi pa paše.

ŽENSKI GLAS *je spet zaupljiv:*

To m je pa prou ušoč, k drgač spiješ tist svoj pir, pa greš. Pa te ne morm nkamor spraut.

DENISOV GLAS *se smeje:*

Kam bi me pa rada spravla?

ŽENSKI GLAS *kuha mulo:*

Bi šla pa km drgam. A je treba, d sediva usak večer klele?

DENISOV GLAS *kakor da je malce presenečen:*

Zakaj pa nis nikol rekla?

ŽENSKI GLAS *trmasto:*

Zakaj pa nis ti nkol reku?

DENISOV GLAS *naveličano:*

Pa tud, kam bi pa šla?

ŽENSKI GLAS *razloži:*

Plesat, glej ga! A veš, koko bi blo fino!

DENISOV GLAS *vztraja:*

Ne znam plesat!

ŽENSKI GLAS *je trmasto užaljen:*

Včasih si pa znou!

DENISOV GLAS *jezno:*

Tilda!

ŽENSKI GLAS *se trmasto spominja:*

K si čist ponoru, kdr sm plesala s kakšnm drugm! A maš dva din?

DENISOV GLAS *napeto:*

Kaj pa je spet!?

ŽENSKI GLAS *navihano:*

Bom vrgla u džuboks. Za tisto najno. A ni fina? Še zmeri je fina.

DENISOV GLAS *ne mara retrospektive:*

Poslušaj, Tilda, nikoli te ni brigalo, katera glasba mi je všeč. In te ni brigalo, kaj si želim. In te ni brigalo, kaj delam. In te ni brigalo, kakšen sem . . . in . . .

ŽENSKI GLAS *je odločen:*

Pa me je, pa me je, pa me je. Ti si biu sam vase. Zmeri. K si hotu bit svobodn. Tebe je eno figo brigal zame.

DENISOV GLAS *narašča v jezi:*

Dons ne bom poslušou tiste glasbe. In ne bom šou plesat in sploh ne bom šou nikamor. In spijem še pir, pa grem.

ŽENSKI GLAS *je sarkastičen:*

Seveda spiješ pir, pa greš. Jest nej pa kr ostanem. Briga te. Nkol te ni brigal. Tud kdr sva šla kam na ples.

DENISOV GLAS *postane utrujen:*

Te komedije imam dovolj, Tilda. Prav smešna sva, otročja.

ŽENSKI GLAS *je napadalen:*

Pa si preber drugo gostilno! Kva t je ravn sm treba hodt na pir?

DENISOV GLAS *se naveličano prepira:*

Pa teb? Zakaj me zmeri zalezuješ? Skoraj vsak večer te najdem tukej.

ŽENSKI GLAS *zmaguje z odkritostjo:*

Že prou. Ampak jest pridm sm zarad tebe. Pa si upam to prznt. Pa tud teb se upam rečt. Ti pa ne upaš prznt niti sam seb. Kokr de nis biu čist nor name.

DENISOV GLAS *ni preveč prepričevalen:*

Svet se je zavrtel drugače, Tilda. Bolš bo, da pozabva.

ŽENSKI GLAS *ima adute:*

Ampak a ni lepo, k se zmeri znova predstauva. K zmeri znova probava, če bova pršla do konca?

DENISOV GLAS *nadaljuje svoje:*

Že takrat ni šlo, Tilda, spomn se. Rekla sva, da kr sva in da hočeva bit svobodna, samostojna. Otročje je, da zmeri znova poskušava.

Pivski kozarci spet treščijo na mizo.

ŽENSKI GLAS *napadalno:*

Ne boš reku, da me nč več ne rabš?

Mikrofon zaznamuje Denisov molk.

ŽENSKI GLAS *nadaljuje:*

A si slišu, kaj sm te uprašala?

DENISOV GLAS *potiho:*

Sem.

ŽENSKI GLAS *napeto:*

Pa?

DENISOV GLAS *počasi, razmišljujoče:*

To, da bi te imel, al pa, da bi me ti imela, ni nč, Tilda. To je samo polaščanje. Nasilje nad drugim. Mora bit nekaj več!

ŽENSKI GLAS *postane hipnotično mrakoben:*

Sej je nekaj več, Denis, pa si ne upaš prznt. Navadu s se me. Morš me vidt, usak večer me morš vidt, al pa ne morš spat. Kdr si sam, misliš name, zmeri misliš name.

DENISOV GLAS *zavpije:*

Nehaj! Nehaj!

DENISOV GLAS *se nenadoma zdrzne v trajanje šumov, resen je, popolnoma trezen:*

Zelo me je veselilo gospa, da sva poklepetala. Prijeten večer je bil. Oprostite, kako ste že rekli, da vam je ime?

ŽENSKI GLAS *je vljuden, prijazen tako kot Denisov, pa vendar izražen s hladnostjo naključnih znancev:*

Tilda. Pa vam?

DENISOV GLAS, *ko da bi se prvič predstavil:*

Denis. Lahko noč.

ŽENSKI GLAS *zdaj malo bolj toplo:*

Lahko noč.

Mikrofon sliši, kako sta se premaknila stola, potem mimogrede ujame Denisov Plačam in cingljanje kovancev na mizi in odhajajoče Denisove korake. Spet narase hrup okoli šanka, spet je mogoče vedno močneje slišati zljajnano melodijo iz glasbene skrinje. Mikrofon skoči za Denisom na cesto, vrata se zaloputnejo za njima, zunaj ju zajame nočna tišina. Slišati je Denisove korake, ki počasi trdo, osamljeno stopajo proti domu.

NOČ

V nočni tišini zapelje osamljen avtobus na postajo. Vrata hušknejo, iz praznega žrela se po stopnicah spustijo osamljeni Denisovi koraki. Medtem ko avtobus speljuje, nadaljujejo pot po pločniku. V tem se približa mikrofonu zvok loputanja avtomobilskih vrat in zadihano hropenje Denisovega soseda. Denisovi koraki se približajo in ustavijo ob zvoku, ki ga sproži zapiranje prtljažnika.

DENISOV GLAS *se ne more izogniti pozdravu:*

Dober večer. Potujete?
 SOSEDOV *zadihani* GLAS *se izraža z rahlim strahom:*
 O ne, o ne, pripravljam za vsak primer.

Zadnja avtomobilska vrata se spet zapro.

DENISOV GLAS *ne razume dobro:*

Za vsak primer?

SOSEDOV GLAS *je presenečen:*

Človek božji, vi ste pa res čudni! Če je sinoči rukalo, kdo pravi, da ne bo tudi nocoj. Potresi se ponavljajo, veste. In ni mogoče nič storiti. Treba je biti pripravljen na vse. Narava je proti človeku, vam rečem, edino proti njej ni mogoče nič storiti.

DENISOV GLAS *se hoče posloviti:*

Aja.

SOSEDOV GLAS *ravno še ujame Denisove odhajajoče korake:*

Pa vi? Ste se kaj pripravili danes? Dokumente, pa te stvari.

DENISOV GLAS *bi se rad izognil zadregi:*

Nnnn — ne.

SOSEDOV GLAS *prepričuje:*

Saj pravi, moja žena, pravi: ljudje ne verjamejo. Tudi če jim poveš, ne verjamejo. Ampak je treba imeti, človek božji, te stvari je treba imeti pripravljene. Če se kaj zgodi to noč, a? Kaj potem? Kdo bo vedel, kdo ste bili, kaj ste bili? Nič ne bo ostalo za vami, vam rečem, narava je proti človeku.

DENISOV GLAS *vzdihne in odpre cvileča vhodna vrata:*

Bo že.

SOSEDOV GLAS *pogumno zakliče za Denisom:*

Že vidim, pomagati vam bo treba, človek. Jutri, jutri se zagotovo oglašiva z ženo.

Kovinsko stekleni tresk vhodnih vrat pove svoje. Denisovi koraki se napotijo po stopnicah, Denis vstopi v dvigalo, katerega vrata se z nekajkratnim odbojem zapro, v nočno tišino je slišati brnenje dvigala.

Potem se dvigalo ustavi, vrata se odpro, osamljeni Denisovi koraki se ustavijo pred nekimi vrati, jih odklenejo, vrata se zaloputnejo za njimi, Denis vstopi v sobo in se z vzdihom vrže na škripajočo posteljo. Potem nastane v sobi nekako napeta tišina.

Mikrofonu se počasi vsili velika stenska ura. Mikrofon se od nje premika proti oknu, spodaj s ceste se sliši osamljena vožnja avtomobila.

Zdi se, ko da bi v nočni tišini mikrofon ujel neki šum. Premakne se prav na rob okna in zdaj je razločno slišati pridušeno, nekoliko oddaljeno hlipanje. Mikrofon se mu radovedno bliža. Hlipanje postane glasnejše, spremeni se v jok, v jok ženske in otroka in zatajeno hlipanje moškega. Mikrofon prisluškuje. Nekdo je

umrl.

Mikrofon se počasi oddalji. Iz joka nastane hlipanje, potem tudi tega ni več slišati. V nočno tišino okrog mikrofona se nekje iz daljave spet vključi avto in potem mikrofon pod seboj registrira opotekave korake izgubljenega. Moški si nekaj žvižga, ni mogoče razločiti, kaj. Mikrofon se spusti k njemu, odmev korakov je zdaj močnejši. Žvižg zastane sredi zaljubljenega hita, potem ustnice, gugajoče se nekoliko bliže in nekoliko dalj od mikrofona z veliko težavo oblikujejo verjetno že tisočkrat zapeti refren:

Dan je noč . . . in noč je dan . . .
 jaz pa sem sam . . . ti si pa sam . . .
 am bam . . .
 ti si pa sam . . .
 am bam
 pa jaz sem sam . . . če je noč dan . . .

Mikrofon se odmakne, opotekavi koraki izgubljenega tavajo v praznino tišine. Ko se docela izgubijo nekje v daljavi, nastane trenutna tišina . . . Potem se iz daljave oglasi prvi jutranji avtobus. Mikrofon se znova umakne v Denisovo sobo. Slišati je enakomerno spanje, ki mu bije takt stenska ura.

*In potem se iz daljave skozi stene oglasi
 budilka.*

Tiho, nežno, se vključi njena melodija, a še preden konča, se oglasi druga budilka bliže in v to zarezhe še tretja in potem vedno nove in nove, vedno bliže in bliže.

*Tedaj zarezhe v mikrofon Denisova budilka in se
 zdrdra do konca.*